

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД

Кирчата І. М., канд. екон. наук, доцент

Шершенюк О.М., канд. екон. наук, доцент

Кирчатий Ю.В., аспірант 2-го року навчання (ОНП «Економіка»)

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Постановка проблеми. Розвиток транспортної інфраструктури на сьогоднішній день залишається актуальним завданням, особливо у зв'язку з різноманітними викликами та проблемами, що стоять перед цим галузевим сектором. Ефективне функціонування транспортної інфраструктури є ключовим фактором для економічного зростання будь-якої країни, адже вдосконалення транспортних мереж сприяє підвищенню конкурентоспроможності, забезпеченню ефективного руху товарів і послуг, а тож і розвитку всіх галузей економіки без виключення.

Нажаль Україна, як і низка інших країн, стикається з викликами, такими як застаріла інфраструктура, нестача інвестицій та неефективне використання ресурсів, наслідки яких є особливо відчутними зараз під час повномасштабного вторгнення.

Покращення транспортної інфраструктури особливо важливо для регіонів з обмеженим доступом, адже може значно полегшити доступ до робочих місць, освіти, медичних послуг та інших соціальних благ.

Питання розвитку та модернізації транспортної інфраструктури України є актуальним через свою важливість для економічного, соціального та екологічно орієнтованого розвитку країни, а також через потребу в розробці стратегій для подолання інфраструктурних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Насьогодні до головних проблем, таких як обмежена пропускна здатність доріг, недостатнє фінансування для підтримки, обмеженість використання прогресивних інженерно-будівельних технологій, недостатні стимули для приватного сектора, додалась проблема скорочення геоекономічних переваг та транспортного потенціалу.

Дослідженням стану та перспектив розвитку транспортної інфраструктури в Україні приділено чимало уваги. Особливості розвитку та розташування транспортно-дорожнього комплексу України висвітлено в роботі Пащенко Ю.Є. [1]. Окремим напрямом є дослідження Новікова А.М. та Мироненка В.П., що вивчали сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку транспортних зв'язків України з іншими країнами світу [2], а також аналіз інтеграційних процесів європейської транспортної системи та розвиток транзитного потенціалу країни [3–6].

Згідно з Концепцією Державної цільової економічної програми розвитку автомобільного транспорту на період до 2022 року, більшість автомобільних доріг перебували в незадовільному транспортно-експлуатаційному стані: 97 % автодоріг потребували капітального або поточного ремонту через високу ступінь зношеності; 39 % автодоріг державного значення не відповідають стандартам міцності, а 51 % — рівності [7].

Від початку війни транспортна інфраструктура зазнала колосальних пошкоджень і потребує відновлення. Водночас, сьогодні ще не можливо повною мірою оцінити збитки, а за підрахунками експертів втрати вже досягнули рекордних величин, при падінні реального ВВП у 2023 р., що є значно більшим ніж у більшості країн де відбувалися збройні конфлікти [8].

Враховуючи наявні обмеження використання та розвитку повітряного та морського транспорту, стратегічною метою має стати розвиток автомобільного транспорту та дорожньої інфраструктури.

В роботі [9] визначено основні проблем, що перешкоджають належному функціонуванню транспортної інфраструктури в Україні та сформульовано стратегічні напрямки її розвитку:

- удосконалення якості транспортних послуг;
- активізація міжнародної діяльності транспортних туристичних організацій;
- удосконалення інституційного середовища;
- забезпечення технологічної та екологічної безпеки транспорту;
- інвестиції в транспортну інфраструктуру із залученням механізмів державно-приватного партнерства;
- розвиток та облаштування міжнародних транспортних коридорів;
- інтеграція вітчизняних транспортних мереж в міжнародну транспортну систему.

Вочевидь, розробка стратегії розвитку має базуватися на принципі комплексності та складності, а тому транспортна система має включати всі види транспорту, які можуть розвиватися на рівних умовах, де це можливо. Крім розвитку транспортних послуг, важливо також сприяти розвитку національних інноваційних та технологічних підприємств, що займаються виробництвом транспортних засобів.

Модернізація інфраструктури та впровадження передових технологій безперечно сприятимуть зростанню технологічного рівня усіх видів транспорту. Передбачається, що ця модернізація охопить різні аспекти, включаючи рухомий склад, автомобільний транспорт, системи навігації та обладнання для управління рухом.

Важливим елементом є також створення спеціального фонду для фінансування наукових досліджень та розробок, а також державна підтримка для збереження наукового потенціалу та проведення фундаментальних досліджень. Це допоможе забезпечити розвиток і вдосконалення транспортної системи, що відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності та конкурентоспроможності національної економіки [9].

Невирішені складові загальної проблеми. В контексті повоєнного відновлення та розвитку транспортної інфраструктури, процес залучення інвестиційних ресурсів як стратегічного інструмента вимагає використання не лише наявного досвіду та вже розроблених підходів, а й актуалізує питання застосування принципово нових та перспективних методів.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є обґрунтування особливості управління процесом відновлення транспортної інфраструктури України та розробити комплекс стратегічно орієнтованих напрямків її розвитку на засадах використання державно-приватного партнерства як інструменту реалізації ефективних проектних рішень.

Викладення основного матеріалу дослідження. Стратегічними ініціативи транспортної інфраструктури на сьогоднішній день є [10]:

- розвиток мультимодальних перевезень;
- розширення мережі транспортних коридорів;
- залучення державних та приватних інвестицій для забезпечення реалізації проектів розвитку, будівництва, реконструкції та модернізації інфраструктури;
- удосконалення тарифної політики на транспорті;
- розвиток інформаційних систем;
- модернізація та будівництво нових пунктів пропуску через державний кордон.

Для стратегічного розвитку транспортної системи України важливо дотримуватися рівня міжнародних стандартів по технічних характеристиках, а ресурси повинні бути спрямовані на максимально ефективне використання новітніх технологічних розробок у сфері транспорту. Впровадження технологічних інновацій має ґрунтуватись на проектному підході та обирає найефективніших проектів з наявних альтернативних.

Для досягнення цих цілей необхідно розробити механізм партнерства та узгодження економічних інтересів державної влади, інвесторів, виробників та споживачів новітньої транспортної технології. Важливим аспектом такого партнерства є забезпечення відкритого та прозорого діалогу між державою, представниками бізнес-спільноти та споживачем технології. Це дозволить досягати взаєморозуміння, сприятиме швидкому обміну актуальною інформацією та координувати дії у вирішенні такого важливого питання як відновлення країни.

В Україні впровадження подібної практики може мати позитивний вплив. Така структура взаємовідносин дозволить об'єднати ресурси та можливості держави та бізнес-сектора, створюючи синергетичний ефект. Це сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів, покращенню їх розподілу та мінімізації ризиків між державою та приватним сектором. Однак, важливо враховувати конкретні умови та особливості українського суспільства та економіки при розробці та впровадженні таких механізмів співпраці.

У зв'язку з тим, що повоєнне становлення та відновлення транспортної інфраструктури є складним та непередбачуваним процесом, важливо впроваджувати інноваційні методи для максимізації ефективності та результативності проєктних рішень, які передбачають:

- застосування технологічних інструментів, зокрема використання сучасних технологій та інформаційних систем для полегшення процесів моніторингу та оцінки ефективності проєктів;

- сприяння розвитку партнерських відносин через поглиблення співпраці між різними галузями, представниками бізнесу, урядовими структурами для спільної реалізації проєктів з використанням залучених інвестиційних ресурсів, в т.ч. з міжнародних фондів;

- сприяння залученню грантових ресурсів на відновлення інфраструктури, як стимулюючого чинника для залучення додаткових інвестицій, які сприятимуть стійкому розвитку та економічному зростанню;

- сприяння культурі інновацій та створенню сприятливих умов для підприємницької діяльності шляхом підтримки освіти, наукових досліджень та розвитку технологій.

Подальша ефективна трансформація транспортної галузі можлива лише через оновлення та адаптацію відповідної законодавчої бази. Також важливо, щоб подальші дослідження були спрямовані на розробку теоретичних засад для майбутнього законодавства щодо концесій, а також на адаптацію держави до конкретних умов транспортного бізнесу в Україні.

Знаходження балансу між підприємницькою самостійністю та державним контролем є ключовим аспектом у розгляді ролі приватного сектора у вдосконаленні транспортної галузі в Україні. Важливо створити сприятливі умови для залучення інвестицій приватного сектора у розвиток транспортної інфраструктури, акцентуючи увагу на використанні відповідних регуляторних інструментів для полегшення фінансової участі приватного сектора.

Окремим перспективним напрямом залучення додаткових коштів на відновлення є грантові ресурси, які доцільно розглядати як стратегічний інструмент проєктної співпраці на міждержавному рівні, що може стати перспективною перевагою в контексті відновлення транспортної інфраструктури:

- додаткова фінансова підтримка, спрямована на реалізацію інноваційних проєктів, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності бізнесу та розвитку соціально важливих ініціатив у сфері транспорту;

- грантові ресурси можуть допомогти розширити можливості всіх учасників партнерських відносин у впровадженні проєктів, що вимагають значних фінансових витрат, таких як дослідження, розвиток технологій та соціальні програми в транспортному секторі;

- грантові проєкти завдяки тісній партнерській співпраці сприяють обміну знаннями, а отже й взаємному збагаченню знаннями та навичками;

– спільні проєкти, підтримані грантами, можуть сприяти соціальному розвитку транспортного сектору, включаючи покращення умов праці, створення нових робочих місць та підвищення якості життя.

Висновки з проведеного дослідження. Для успішної співпраці у відновленні транспортної інфраструктури необхідно:

– розробити та впроваджувати прозору систему звітності, яка б дозволила ефективно відстежувати використання грантових ресурсів та забезпечувати прозорість у розподілі коштів;

– залучати міжнародних експертів та консультантів для розробки та реалізації ефективних стратегій використання грантової допомоги в галузі транспортної інфраструктури.

– створити механізми координації роботи між різними відомствами та організаціями, щоб забезпечити системність та спрямованість зусиль у відновленні інфраструктури;

– розробити механізми контролю та оцінки інфраструктурних проєктів, які дозволять визначити ефективність грантових програм та проєктів.

Доречною є підтримка і ініціатива Міністерства інфраструктури щодо впровадження Цифрової системи управління відбудовою транспортної інфраструктури. Нова ІТ-система надасть можливість відстежувати всі етапи інфраструктурного проєкту, починаючи від проєктування та закупівельних процедур, його будівництва, реконструкції та ремонту, і закінчуючи введенням об'єктів в експлуатацію.

Використання принципу «everyone sees everything» відкриє можливість громадськості та міжнародним партнерам чітко розуміти, які саме кошти та яким чином витрачаються на процес відновлення інфраструктури. Такий рівень прозорості та відкритості сприятиме ефективній роботі та довірі до виконавчих органів, а також дозволить ефективніше використовувати ресурси, призначені на відновлення транспортної інфраструктури.

Перелік посилань

1. Пащенко Ю.Є. Розвиток та розміщення транспортно-дорожнього комплексу України. Київ: Наук. світ, 2003. 467 с.

2. Новікова А.М., Мироненко В.П., Заставнюк О.Г., Шум І.В. Сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку транспортних зв'язків України з країнами світу. *Автошляховик України*. 2015. № 1. С. 12–14.

3. Блудова Т.В. Транзитний потенціал України: формування та розвиток. Київ: НІПМБ. 2006. 274 с.

4. Антощишина Н.І. Інтеграційні процеси транспортної системи України в ЄС. *Ефективна економіка*. 2013. № 10. URL: <http://www.economy.uauka.com.ua/?or=1&z=2423> (дата звернення: 11.05.2024).

5. Дорофєєва Х.М. Основні тенденції розвитку транспортних мереж Європейського Союзу в умовах глобалізації. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19, № 1. С. 47-52. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19\(1\)__8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19(1)__8). (дата звернення: 11.05.2024).

6. Познанська І.В. Сучасні тенденції розвитку транспортної інфраструктури ЄС. *Молодий вчений*. 2014. №9. С. 56–59.
7. Концепція державної цільової економічної програми розвитку автомобільного транспорту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.05.2024).
8. Фінансово-економічні наслідки війни. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomichni_naslidki.html (дата звернення: 12.05.2024).
9. Карась О.С. Стратегічні напрями формування, розвитку та розширення транспортної інфраструктури України. *Наука та інновації*. 2019. Т. 15. № 6. С. 23–33. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/174110> (дата звернення: 05.05.2024).
10. Пусева М. Стратегічні напрями відновлення та розвитку інфраструктури України. *Економіка та суспільство*, 2023. № 49. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-37> (дата звернення: 05.05.2024).

References

1. Pashchenko, Yu.Ye. (2003). *Development and location of the transport and road complex of Ukraine [Rozvytok ta rozmishchennia transportno-dorozhnoho kompleksu Ukrainy]*. Kyiv: Naukovyi Svit. 467 p.
2. Novikova, A.M., Myronenko, V.P., Zastavnyuk, O.H., Shum, I.V. (2015). Current state, trends and prospects for the development of transport links between Ukraine and the countries of the world. [Suchasnyi stan, tendentsii ta perspektyvy rozvytku transportnykh zviazkiv Ukrainy z krainamy svitu]. *Avtoshliakhovyk Ukrainy*, 1, P.12–14.
3. Bludova, T.V. (2006). *Transit potential of Ukraine: formation and development [Tranzhytnyi potentsial Ukrainy: formuvannia ta rozvytok]*. K.: NIPMB. 274 p.
4. Antoshchyshyna, N.I. (2013). Integration processes of the transport system of Ukraine in the EU [Intehratsiini protsesy transportnoi systemy Ukrainy v YeS]. *Effective economy*. Vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2423> (last accessed 11.05.2024).
5. Dorofeeva, H. M. (2015). The main trends in the development of transport networks of the European Union in the conditions of globalization. Economic analysis [Osnovni tendentsii rozvytku transportnykh merezh Yevropeiskoho Soiuzu v umovakh hlobalizatsii]. Vol. 19, P. 47–52, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19\(1\)__8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19(1)__8) (last accessed 11.05.2024).
6. Poznanska, I.V. (2014). Modern trends in the development of the EU transport infrastructure. [Suchasni tendentsii rozvytku transportnoi infrastruktury YeS]. *Young scientist*. No. 9. P. 56–59.
7. Conception of the State Targeted Economic Program for Road Transport Development (2018), available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2018-%D1%80#Text> (last accessed 11.05.2024).

8. Financial and economic consequences of the war, available at: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoekonomichni_naslidki.html (last accessed 12.05.2024).

9. Karas, O.C. (2019). Strategic directions of formation, development and expansion of transport infrastructure of Ukraine [Stratehichni napriamy formuvannia, rozvytku ta rozshyrennia transportnoi infrastruktury Ukrainy]. *Science and innovation*. No. 6. Vol. 15. P. 23–33, available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/174110>. (last accessed 05.05.2024).

10. Pusieva, M. (2023). Strategic directions of restoration and development of infrastructure of Ukraine [Stratehichni napriamy vidnovlennia ta rozvytku infrastruktury Ukrainy]. *Economy and Society*, (49), available at: doi: 10.32782/2524-0072/2023-P. 49–37. (last accessed 05.05.2024).

РЕФЕРАТИ ABSTRACTS

УДК 338.47 JEL Classification O10

Кирчата І. М., Шершенюк О. М., Кирчатий Ю. В. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ПРОЄКТНИЙ ПІДХІД

Мета. Метою роботи є обґрунтування особливості управління процесом відновлення транспортної інфраструктури України та розробити комплекс стратегічно орієнтованих напрямків її розвитку на засадах використання державно-приватного партнерства як інструменту реалізації ефективних проектних рішень. **Методика дослідження.** Теоретичною і методологічною основою є праці провідних вітчизняних учених-економістів, в яких розглядаються питання щодо перспективних напрямків відновлення та розвитку транспортної інфраструктури України, а також висвітлюються додаткові ініціативи задля підсилення ефективності реалізації грантових можливостей на засадах державно-приватного партнерства. В роботі використано методи узагальнення та абстрагування; метод аналізу і синтезу.

Результати. Питання розвитку та модернізації транспортної інфраструктури України є актуальним через свою важливість для економічного, соціального та екологічно орієнтованого розвитку країни, а також через потребу в розробці стратегій для подолання інфраструктурних викликів. Повоєнне становлення та відновлення транспортної інфраструктури неможливе без впровадження інноваційних методів та ефективних проектних рішень, які використовують сучасні технології та інформаційні системи моніторингу та оцінки ефективності проєктів; сприяють залученню інвестицій приватного сектора та міжнародних інвестицій на відновлення інфраструктури. **Наукова новизна.** В роботі визначено, що для успішної реалізації інфраструктурних проєктів необхідно розробити та впроваджувати прозору систему звітності та підзвітності, яка б дозволила ефективно відстежувати використання фінансових ресурсів (в т.ч. від міжнародних донорів, грантів) та забезпечувати прозорість у розподілі коштів;

залучати міжнародних експертів та консультантів для розробки та реалізації ефективних стратегій в галузі транспортної інфраструктури; створити механізми координації для забезпечення системності та механізм контролю, які дозволять визначити ефективність інфраструктурних проєктів. **Практична значущість.** Окремим перспективним напрямом відновлення транспортної інфраструктури визначено грантові ресурси, які доцільно розглядати як стратегічний інструмент проєктної співпраці на міждержавному рівні. Грантова підтримка має першочергово спрямовуватись на реалізацію інноваційно орієнтованих проєктів, задля обміну знаннями та взаємного збагачення знаннями та навичками, тим самим створюючи передумови для соціального розвитку транспортного сектору.

Ключові слова: стратегія; транспортна інфраструктура; грантові ресурси; стратегія розвитку; проєктний підхід.

UDC 338.47 JEL Classification O10

Kyrchata I., Shersheniuk O., Kyrchatyi Iu. STRATEGIC DIRECTIONS OF RESTORATION AND DEVELOPMENT OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE: PROJECT APPROACH

Goal. The purpose of the work is to justify the peculiarity of the management process of restoring the transport infrastructure of Ukraine and to ground a set of strategically oriented directions for its development on the basis use of public-private partnership as a tool for the effective project solutions implementation. **Research methodology.** The theoretical and methodological basis are the works of leading domestic economists, which consider issues related to promising directions for the restoration and development of Ukraine's transport infrastructure, as well as highlight additional initiatives to strengthen the effectiveness of the grant opportunities implementation on the basis of public-private partnership. The work uses methods of generalization and abstraction; method of analysis and synthesis. **The results.** The issue of the development and modernization of Ukraine's transport infrastructure is relevant because of its importance for the country's economic, social and ecologically oriented development, as well as because of the need to develop strategies to overcome infrastructure challenges. The post-war formation and restoration of transport infrastructure is impossible without the implementation of innovative methods and effective project solutions that use modern technologies and information systems for monitoring and evaluating the effectiveness of projects; contribute to the attraction of private sector investments and international investments for the infrastructure restoration. **Scientific novelty.** The work is determined that it is necessary to develop and implement a transparent system of reporting and accountability to successful implement infrastructure projects, which would allow to monitor effectively the use of financial resources (including from international donors, grants) and ensure transparency in the distribution of funds; attract international experts and consultants to develop and implement effective strategies in the field of transport infrastructure; to create coordination mechanisms to ensure systematically and a control mechanism that will allow determining the effectiveness

of infrastructure projects. **Practical significance.** Grant resources have been identified as a separate promising direction for the transport infrastructure restoration, which should be considered as a strategic tool of project cooperation at the interstate level. Grant support should be directed primarily to the implementation of innovatively oriented projects, for the sake of knowledge exchange and mutual enrichment of knowledge and skills, thereby creating prerequisites for the social development of the transport sector.

Keywords: strategy; transport infrastructure; grant resources; development strategy; project approach.

Відомості про авторів / About the Authors

Кирчата Ірина Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: kirchatayairina@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0270-1586>. Моб. (050) 669-00-96.

Kyrchata Iryna – Candidate of Science (Economics), Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University, Associate Professor, Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.

Шершенюк Олена Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: sheralyona@gmail.com; ORCIDID: <https://orcid.org/0000-0002-9959-2725>. Моб. (050) 151-30-09.

Shersheniuk Olena – Candidate of Science (Economics), Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University, Associate Professor, Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.

Кирчатий Юрій Володимирович – аспірант 2-го року навчання (ОНП «Економіка»), Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків, Україна; Моб. (050) 580-67-18.

Kyrchatyi Iurii – 1st year postgraduate student (ESP “Economics”), Kharkiv National Automobile and Highway University, Kharkiv, Ukraine.